

JOSEP LLIMONA. DE L'ESCULTURA A LA BELLESA.

Sergi Soldevila Carrera

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement- NoComercial 3.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento - NoComercial 3.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution-NonCommercial 3.0. Spain License.**

10 Fonts i bibliografia

10.1 Arxius i biblioteques

- Arxiu d' Urbanisme. Ajuntament de Barcelona. (AUB)
- Arxiu Devenat.
- Arxiu familiar Joan Llimona (AFJLI)
- Arxiu familiar Josep Llimona (AFLI)
- Arxiu Fotogràfic de Barcelona. (AFB)
- Arxiu General del Museu Nacional d' art de Catalunya.
- Arxiu Històric del COAC (Col·legi d'arquitectes de Catalunya).
- Arxiu Mas, Institut Amatller d'Art Hispànic.
- Arxiu Municipal Contemporani. Ajuntament de Barcelona. (AMCB)
- Biblioteca del Cercle Artístic de Sant Lluc.
- Biblioteca del COAC (Col·legi d'arquitectes de Catalunya).
- Biblioteques de la Universitat de Barcelona.
- Documentació/museus de Direcció General del Patrimoni Cultural.
- Filmoteca de Catalunya

10.2 Llibres

-
- Adorno, Theodor W., *Teoría estética*, Colección ensayistas 150, versión castellana de Fernando Riaza ; revisada por Francisco Pérez Gutiérrez ; [edición a cargo de Gretel Adorno y Rolf Tiedemann], Madrid : Taurus, DL 1980.
 - Agustín, Antonio, *Sobre la estética del Dr F Mirabent*, Barcelona : Promociones Publicaciones Universitarias, 1985.
 - AMO VÁZQUEZ, JUAN, *Elementos de teoría de las artes visuales*, Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha , 1993.
 - Arnús, Maria del Mar. *Comillas, Preludio de la Modernidad*. Menorca: Triangle Postals, 2004.
 - Autors varis. *Modernisme i Modernistes*. Barcelona [etc.] : Lunwerg, cop. 2001
 - Avelí Artís, Andreu. *Retrats de Ramon Casas*. Barcelona: Edicions Polígrafa, S. A., 1986.
 - Bassegoda, Bonaventura. *Las estatuas de Barcelona*. Barcelona: J. Thomas, 1903.
 - Clark, Keneth. *El desnudo, un estudio de la forma ideal*. Col·lecció Alianza forma ; 18. Madrid : Alianza, cop. 1981.
 - Colomer i Carles, Oriol. *El pensament de Torras i Bages*, Barcelona : Claret, 1991
 - Cònsul, Isidor. Jacint Verdaguer Joan Maragall Joc de miralls. Barcelona : ECSA : Institut d'Edicions de la Diputació de Barcelona, 2002.
 - Eco, Umberto, *Historia de la belleza*, Barcelona : Lumen, cop. 2004
 - Fabre, Jaume, Josep E Josep M. Huertas E Pere Bohigas. *Monuments de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona: L' Avenç, DL, 1984.
 - Fernández Álvarez, Ana, *El jardí de la memòria*, Terrassa : Funerària Municipal, 2006
 - Fontbona, Francesc E Miralles, Francesc. *Història de l' art català (volum VII), Del modernisme al noucentisme 1888-1917*. Edicions 62, 2001.
 - Fontbona, Francesc, *La crisi del modernisme artístic*, Barcelona : Curial, 1975.
 - Fontbona, Francesc, *Las claves del arte modernista*, Colección Claves del arte. Serie Estilos ; 18, Barcelona : Planeta, 1992.
 - Garolera, Narcís. *Jacint Verdaguer 1845-1902, Esbós biogràfic i antologia*. Barcelona : Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions, 2002
 - Infiesta Monterde, José Manuel. *Un siglo de escultura catalana*. Barcelona: Aurora, cop, 1975.
 - Maragall, Joan. *Cant Espiritual*. Barcelona: Edicions La Magrana, 1998.

- Maragall, Joan. *El comte Arnau*. Barcelona: Edicions 62, 1986.
- Mirabent, F., *De la bellesa: Iniciació als problemes de l'estètica, disciplina filosòfica*, Els llibres de Glauco : Laertes, cop. 1988.
- Monedero Puig, Manuela. *José Llimona, escultor*. Madrid: Editora Nacional, 1966.
- Monterde, Infiesta, Josep M. E Mercè Escalas Llimona E Manuela Monedero Puig. *Josep Llimona y Joan Llimona, vida y obra*. Barcelona: Ediciones de Nuevo Arte Thor, 1977.
- Museu Nacional d' Art de Catalunya. *Joan Llimona (1860-1926) Josep Llimona (1864-1934)*. Barcelona: MNAC, 2004.
- Neret, Gilles. *Auguste Rodin, esculturas y dibujos*. Germany: Taschen, 2005.
- Pla, Josep. *Tres senyors*. Col·lecció Pla, Josep, 1897-1981. Obres ; 19. Barcelona : Destino, 1971
- Renart i Garcia, Joaquim. *Diari : 1918-1961 / dibuixos de l'autor*. Destino, 1975.
- Rodin, Auguste. *El Arte. Auguste Rodin; entrevistas recopiladas por Paul Gsell*. Madrid : Síntesis, 2000.
- Sala, Teresa Maria et al. *Barcelona 1900*. Lunwerg editores, 2007.
- Sala, Teresa-M. *El modernisme*. Manresa : Fundació Caixa Manresa ; Barcelona : Angle, 2008
- Tollinchi, Esteban, *Los trabajos de la belleza modernista 1848-1945*, San Juan, P.R. : Editorial de la Universidad de Puerto Rico, 2004
- Triadú i Font, Joan. *Dies de memòria : 1938-1940 : diari d'un mestre adolescent*. Barcelona: Proa, cop., 2001.
- Trías, Eugenio, *El pensament de Joan Maragall*, Barcelona : Fundació Banco Urquijo : Edicions 62, 1982.
- WITTLICH, PETR. *Art nouveau*. Editorial LIBSA., Madrid 1990.

10.3 Revistes i diaris

- Diario de Barcelona, 2 de gener de 1975.
- El Correo Catalán, 29 d' agost de 1972.
- Folch i Torres, Ignasi. *D' Ací i D' Allà*, juliol 1920).

-
- Folch i Torres, Ignasi. *La veu de Catalunya*, 13 de Maig de 1920.
 - *Il·lustració Catalana*, “El nostre homenatge al Dr. Robert”. 20 de novembre de 1910.
 - *Il·lustració Catalana*, “Homenatge al Dr. Robert (1842-1902)”. 13 de novembre de 1910.
 - *La Vanguardia espanyola*, 1 de Juny de 1939, 3.

La Vanguardia:

- 1 d' abril de 1910: 2.
- 1 de febrer de 1904: 2.
- 1 de maig de 1902: 2.
- 10 de febrer de 1973: 62.
- 10 de maig de 1978: 25.
- 12 d' abril de 1902: 2, 3,4.
- 12 de desembre de 1902: 6.
- 12 de gener de 1906: 6.
- 12 de novembre de 1910: 2, 3.
- 13 de juliol de 1904: 2.
- 14 de novembre de 1910: 2,3.
- 15 d' abril de 1979: 27.
- 15 de gener de 1972.
- 15 de maig de 1985: 3, 19, 20, 21,22, 23.
- 16 d' abril de 1902: 1.
- 16 de novembre de 1910: 3.
- 17 d' abril de 1902: 3.
- 17 d' abril de 1985: 25.
- 17 de juliol de 1983: 21
- 18 d' octubre de 1992: 48.
- 2 d' agost de 1902: 2.
- 20 d' abril de 1910: 2.
- 20 d' octubre de 1907: 3.
- 20 de desembre de 1909: 4.
- 20 de gener de 1906: 5.
- 20 de maig de 1983: 6.
- 21 d' abril de 1902: 3.
- 21 d' octubre de 1906: 8.
- 21 de Juny de 1902: 2.
- 21 de juny de 1907: 9.
- 22 d' abril de 1902: 2.
- 22 de maig de 1908: 3.
- 22 de febrer de 1902: 2.
- 23 d' abril de 1902: 3.
- 23 de juny I de 1910: 3.
- 23 de novembre de 1974: 31.
- 23 de novembre de 1974: 31.
- 25 d' abril de 1902: 2.
- 26 de desembre de 1904: 2.
- 27 de juliol de 1972: 22.
- 28 d' octubre de 1977: 25.
- 28 maig 1982: Portada.
- 3 de juliol de 1902: 3.
- 3 de juny de 1907: 2.
- 3 de novembre de 1906: 2.
- 30 de gener de 1904: 3.
- 30 de novembre de 1983: 6.
- 30 de setembre de 1976: 28.
- 31 d' agost de 1902: 2.
- 4 de gener de 1904: 2.
- 5 de febrer de 1904: 4.
- 5 de febrer de 1906: 3.

- 5 de juliol de 1977: 23.
- 7 de febrer de 1904: 7.
- 7 de juliol de 1977: 21.
- 8 de maig de 1902: 2.
- 9 de novembre de 1910: 10.

-
- Muñoz, Óscar. “Vuelve el doctor Robert”, *Vivir*, La Vanguardia, 4 d’ abril del 2002.
 - Pastor, Carlos. “El monumento al Dr. Robert en un almacén destartalado”, *Mundo Diario*, 3 de gener de 1975.
 - Permanyer, Lluís. “ La Mercé mejora gracias a Moët”, *Revista*, La Vanguardia, 2 de juliol de 1990: 4.
 - Permanyer, Lluís. “El dedo de Colón”, *Vivir en Barcelona*, La vanguardia, 2 de resebré de 2003: 2.
 - Permanyer, Lluís. “El escultor Llimona creó todo el monumento”, *La Vanguardia*, 21 d’ abril de 1985: 2.
 - *Revista de Revistas*, 14 de setembre de 1972.
 - Signat per LI.F, *Cu-Cut!*, 17 de novembre de 1910.
 - Tele Exprés, 10 de desembre de 1974.
 - Tele Exprés, 14 d’ abril de 1973.
 - Tele Exprés, 15 de setembre de 1972.
 - Tele Exprés, 30 d’ agost de 1972.
 - Tele Exprés, 9 d’ octubre de 1974.
 - Doñate Font, Mercè. *Els Bechini, marbristes i fonedors*. Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 2015: Vol. 29.
 - CASELLAS, R., “Segunda exposición del Círculo de San Lucas”, *La Vanguardia*, 16 de maig de 1895, p.4.

10.4 Recursos electrònics

- Viquipèdia. “Aplec del pi de les tres branques”.
http://ca.wikipedia.org/wiki/Pi_de_les_Tres_Branques
- Viquipèdia, “Wenceslao González Oliveros”.
http://ca.wikipedia.org/wiki/Wenceslao_Gonz%C3%A1lez_Oliveros

- *Barcelona i la guerra del francès: el compromís d'uns homes d'honor.* (2008)
www.asasve.es/img/web/gencat_premis18_obras10.pdf
- Jacint Verdaguer , *Lo pi de les tres branques*, 1888.
<http://www.xtec.es/~eescutia/bms/campllong/verdaguer.htm>
- Joan Maragall, *el Cant de la Senyera*, 1896.
<http://www.xtec.es/~sargemi/himnes/cantseny.htm>
- Bárbara Marchi, Maria. 2010. *Cercle Artístic de Sant Lluç 1893-2009: Història d'una institució referent per a la cultura barcelonina.* (Tesi doctoral). Universitat de Barcelona, Barcelona.
- Plà i Montoro, Anna. 2015. *Els natzarens catalans a Roma (1833-1845)* (Treball Final del Grau d'Història de l'Art). Universitat de Barcelona. Barcelona.
- Castellanos, Jordi. Verdaguer i el preraphaelisme. Algunes notes per a un estudi. Verdaguer, un geni poètic. Biblioteca de Catalunya. Barcelona, 2003.
- Esquinas Giménez, Natàlia. *Josep Llimona i el seu taller.* (Tesi doctoral). Universitat de Barcelona, Barcelona.
- QUINA LA FEM?/ [874] Detalls del monument a Colom, 1892. Monument a Cristòfor Colom, BCN.
<https://quinalafem.blogspot.com.es/search/label/Cristòfor%20Colom?updated-max=2015-09-13T01:00:00-07:00&max-results=20&start=3&by-date=false&m=0>
- Blog de J. de C. Laplana, Director del Museu de Montserrat, (dijous, 15 de setembre de 2011). Notulae. Notes d'arxiu 5. Un autoretrat nou de Josep Llimona.
<http://larebotigamdm.blogspot.com.es/2011/09/notulae-notes-darxiu-5.html>
- CRITICART. Què hauria passat si Charles Deering s'hagués quedat a Sitges ara fa 90 anys?
<https://criticartt.blogspot.com.es/2011/07/que-haria-passat-si-charles-deering.html>

10.5 Imatges

Totes les fotografies modernes d'escultures de Josep Llimona són de l'autor del treball.

Taula de contingut:

fig. 1 Retrat de Josep Llimona i Bonafont, pare dels germans Llimona, pintat per Joan Llimona. Arxiu familiar Joan Llimona (AFJLI)	16
fig. 2 Josepa Bruguera i Alfonso, Josep i Joan Llimona Bruguera (d'esquerra a dreta) (AFJLI)	17
fig. 3 "Fábrica de terciopelos y felpas Herederos Llimona". (Arxiu Enciclopèdia Catalana)...	18
fig. 4 Josep Llimona, Mercè Benet i els fills Lluís, Rafael, Maria, Josep i Francisca. (AFJLI)	21
fig. 5 Josep Llimona. (AFJLI)	21
fig. 6 Josep Llimona. (Arxiu MNAC)	22
fig. 7 Segell del 1899 de la 'Unió Catalanista' fundada el 1891 també per Enric Prat de la Riba.....	24
fig. 8 Josep Llimona, com a President de la Junta de Museus, amb els periodistes que visitaren el Museu de les Arts Decoratives abans de la seva inauguració (1932). (Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona, n.35).....	25
fig. 9 Entrega de la Medalla de la Ciutat el 7 de Juliol de 1932. (Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona. n. 16)	26
fig. 10 Josep Llimona. (AFB).....	27
fig. 11 Josep Llimona. (AFB).....	28
fig. 12 Josep Llimona i Eulàlia Bassols. (AFB).....	29
fig. 13 Josep Llimona. (AFB).....	30
fig. 14 Josep Llimona en el centre de la imatge. (AFB)	31
fig. 15 Josep Llimona. (AFB).....	33
fig. 16 Josep Llimona. (AFB).....	34
fig. 17 L'avi Josep Llimona. (AFB)	35
fig. 18 Retrat de Josep Llimona dibuixat pel seu germà Joan. (Dibuix original família Llimona)	37

fig. 19 Una vista de l'enterrament de Josep Llimona. (Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona, n.35).	39
fig. 20 La Llotja. Del 1802 a mitjans del SXX va ser ocupada per l'Escola de Belles Arts . (J.Laurent / Biblioteca Digital Hispánica)	41
fig. 21 Crist jacent, 1869. Agapit Vallmitjana Barbany (1833-1905)	42
fig. 22 Rafael de Casanova amb la bandera de Santa Eulàlia, 1885. Rossend Nobàs (1849-1891)	43
fig. 23 Italia y Germania, 1811/1828. Johann Friedrich Overbeck (1789 –1869)	44
fig. 24 Origen de l'escut del comtat de Barcelona 1843/1844. Claudi Lorenzale (1815-1889)	45
fig. 25 El fill pròdig, 1879. (Il·lustración Artística 1886, n.231)	46
fig. 26 Josep Llimona fotografiat a Roma l'any 1882. (D'ací d'allà, 7de Juliol 1920)	47
fig. 27 El rapto de Proserpina 1621-1622, Galería Borghese, Roma. Gian Lorenzo Bernini	52
fig. 28 La derelitta, 1893	53
fig. 29 Los Reis a Barcelona rebent a Colom al retorn de son primer viatge. Monument a Colominaugurat el 1888.	55
fig. 30 La recompensa, 1888. Arc del triomf de Barcelona	55
fig. 31 Ramón Berenguer el Vell, 1888. (destruït)	56
fig. 32 El dret canònic, 1891. Palau de Justícia de Barcelona.	56
fig. 33 Jaume Callís, 1894. Model d'escaiola per a la façana del Palau de Justícia de Barcelona. (AFLI)	57
fig. 34 Patge florentí, 1889. (AFLI)	59
fig. 35 Ecce Ancilla Domini, 1850. Dante Gabriel Rossetti	62
fig. 36 La esperanza, 1872. Pierre Puvis de Chavannes.	66
fig. 37 Verano, 1896. Alphons Mucha.	68
fig. 38 L'home guiant la força, 1899.	71
fig. 39 Detall del conjunt 'Pastoral', 1913. (Arxiu Mas)	72
fig. 40 Jacint Verdaguer (1845-1902)	75
fig. 41 Representació de Jacint Verdaguer instruint l'obrer.	76

fig. 42 Monument funerari de Claudio López i Benita Díaz de Quijano Capella-Panteó de Sobrellano, Comillas	77
fig. 43 La Sagrada Família. Cripta de la Basílica de la Sagrada Família.	80
fig. 44 Postal d'època de la Font de les Tries, Olot.....	85
fig. 45 Joan Maragall (1860-1911).....	86
fig. 46 Dibuix de Josep Llimona. Casa Museu Joan Maragall.....	87
fig. 47 Model en fang de 'Resignació', 1899.....	93
fig. 48 Cafè de Montmartre, 1890. Santiago Rusiñol (1861-1931).....	98
fig. 49 Joan Llimona. (1860-1926) (AFLI)	106
fig. 50 Tornant del tros,1896 . Joan Llimona.	107
fig. 51 Cartell de la quarta exposició del Cercle Artístic de Sant Lluç, 1899. Alexandre de Riquer (1856-1920)	108
fig. 52 Torres i Bages (1846-1916).....	115
fig. 53 Pastoral, 1913. Escaiola. (AFB)	126
fig. 54 Sortida del Liceu, 1913. Romà Ribera (1848-1935)	130
fig. 55 La Sargantain, 1907. Ramón Casas.....	131
fig. 56 Abans de bany, 1895. Ramón Casas (1866-1932)	132
fig. 57 Dona asseguda, 1900. Dibuix de Josep Llimona. MNAC.....	138
fig. 58 Dibuix de Joan Llimona.....	139
fig. 59 Nu femení, 1907. Dibuix de Josep Llimona. MNAC.	140
fig. 60 Joventut, 1929. Josep Clarà (1878-1958).	144
fig. 61 Venus Capitolina. Fotografia pertanyent a Josep Llimona. (AFLI)	159
fig. 62 Modestia, 1891.(AFB)	163
fig. 63 La vieja cortesana, 1885. Auguste Rodin (1840-1917).	164
fig. 64 El Treball,1908-1910 . Escaiola. (AFB)	169
fig. 65 Gravat de Marcantonio Raimondi (1480-1534) que representa el perdut 'El juicio de Paris' (1514-1518)de Rafael (1483-1520).....	171
fig. 66 Consumatum Est,1896 . Cinquè misteri de glòria del Rosari Monumental de Montserrat.	175
fig. 67 Meditació, 1907. Versió "amputada" de la Nióbide ferida. Auguste Rodin.	180

fig. 68 El Treball, 1908-1910. Bronze. Galeria d'Art Carlos Campillo.	182
fig. 69 Cordèlia, 1924.	183
fig. 71 Modèstia, 1891. Bronze, MNAC.	184
fig. 71 Modèstia, 1891. Marbre. Catalunya Caixa.	184
fig. 72 Joventut, 1924. Marbre.	186
fig. 74 Detall del peu del Panteó Pere Rahola del cementiri de Roses.	189
fig. 74 Detall de foto dels peus d'Adolescent, 1924. (AFB)	189
fig. 75 La Font, 1928. Fotografia de taller en el seu procés. (AFB)	190
fig. 77 El fill, 1925. Marbre. MNAC.	191
fig. 77 Àngel del Panteó Campassol i Borrel, 1903. Cementiri de Montjuïc.	191
fig. 80 Verge i el nen Jesús. (AFB)	192
fig. 80 Sant Josep i el nen Jesús, 1907. Pobla de Segur.	192
fig. 80 Sant Josep i el nen Jesús. (AFB)	192
fig. 81 Rostre del Sant Jordi de Montjuïc, 1923.	193
fig. 82 Retrat de senyoreta, 1918. (AFB)	193
fig. 83 Reina Maria Cristina , Doctor Ferran, Benefactora de la Infància i l'Avi ubicat al Museu dels Sants d'Olot.	195
fig. 84 Josep Llimona amb l'escultura . Pressumpte autoretrat de Josep Llimona al retaule de Sant Martí, (1896-1899). Capella de Sant Martí de la Basílica de Montserrat.	197
fig. 85 Resignació, 1903. Panteó Rialp, 1906. Cementiri de Montjuïc.	199
fig. 86 Resignació, 1899. Panteó Ciuró. Cementiri de Montjuïc.	200
fig. 87 La Virtut, 1908-1910. (Arxiu Mas)	201
fig. 88 Verge amb nen. Museu d'Art de Cerdanyola.	202
fig. 89 Panteó de Baltasar Portabella i d'Arculloll. Cementiri de Manres.	203
fig. 90 Nu de dona, 1918. (AFB)	204
fig. 91 Joventut, 1924. (AFB)	205
fig. 92 Ingènua, 1924. (AFB)	205
fig. 93 Meditació, 1915. (AFB)	206
fig. 94 Dibuix propietat de la família Llimona.	207
fig. 95 Nu de dona, 1918.	207
	441

fig. 96 Model en guix de La deessa de Josep Clarà, 1928 (Museu de la Garrotxa d'Olot)....	209
fig. 97 Ofrena del pintor Dionís Baixeras a la seva model Carme Sabadell.	210
fig. 98 Pilar Sabadell Balasch. Investida Reina de l'Exposició Universal de 1929.	212
fig. 99 Pilar Sabadell Balasch. Investida Reina de l'Exposició Universal de 1929.	213
fig. 101 Sedent, 1929. Montjuïc (Pilar).....	214
fig. 101 Les flors, 1929. Montjuïc. (Carme)	214
fig. 103 Fotografia de gos per a estudi. (AFLI)	215
fig. 103 Patge Florentí 1889. Escaiola patinada. (AIA).....	215
fig. 105 Maqueta d'home guiant la força, 1899. Escaiola.	216
fig. 105 Fotografia de cavall per a estudi. (AFLI)	216
fig. 107 Estudi de Sant Jordi. (Propietat família Llimona).....	217
fig. 107 Sant Jordi, 1916. Escaiola. (AIA)	217
fig. 108 La Font, 1920. És una de les versions existents, segurament la primera. (Col·lecció família Llimona)	218
fig. 109 (B) Modelat final de la Font, 1920. (AFB)	219
fig. 110 (A) Procés de modelat de la Font, 1920. (AFB).....	219
fig. 112 Fragment de La Font.....	220
fig. 112 Estudi de Roger délivrant Angélique, 1819. Ingres.....	220
fig. 114 Estudi de L'age d'or, 1862. Ingres.....	220
fig. 114 Fragment de La Font.....	220
fig. 116 Detall de les cotes metàl·liques que es col·locaven per passar per punts al material definitiu amb el pantògraf. Mare de Déu amb el nen Jesús, 1912. Museu d'Art de Cerdanyola.	222
fig. 116 Probable cap de Jesús de Llimona amb marques de punxó d'un procés de talla fent servir pantògraf.....	222
fig. 117 Sant Josep amb nen Jesús. Casa Martí, Barcelona. (Rèplica realitzada pel Taller Cera).	227
fig. 118 (Esq.)Imatge de la segona fase en el procés d'ampliació de l'escultura "Joao Paulo II" de l'escultor Alves André. (Dreta) Resultat final, Bronze. Díli, Timor-Leste, Timor.	228

fig. 119 Les tres fases de procés de modelat del Sant Jordi Triomfant, 1920. Maqueta, modelat a mida aproximada del natural i procés de modelat per l'ampliació per a escultura monumental. (AFB, AFB i Arxiu Institut Amatller).....	230
fig. 120 Gabriel Bechini i els seus operaris davant el Sant Jordi de Llimona. 1924. Arxiu del Museu Nacional d'Art de Catalunya. Fons Bechini (FB). Extret del Butlletí de la RACSJ.	232
fig. 121 Pàgina del Llibre de Comptes relativa a treballs fets per a Josep Llimona. 1908. MNAC, Fons Bechini. Extret de 'Els Bechini, marbristes i fonedors', Mercè Doñate Font. Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 2015: Vol. 29.....	233
fig. 122 Muntatge previ al taller Bechini del Monument a la família Masllorens destinat a Buenos Aires, cap el 1927.	234
fig. 124 'El desconsol', guix. Fotografia de taller.(Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)	236
fig. 124 Operaris del taller Bechini. Foto Clavé. Arxiu del MNAC. Fons Bechini. Extret de 'Els Bechini, marbristes i fonedors', Mercè Doñate Font. Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 2015: Vol. 29.	236
fig. 125 Sagrat Cor, 1903. Museu dels Sants d'Olot	237
fig. 126 Gelatines de mostra. Museu dels Sants d'Olot.....	239
fig. 127 Xarpes de mostra al Museu dels Sants d'Olot.	239
fig. 128 Xarpes per a l'obtenció de la meitat frontal del motlle gelatina. Museu dels Sants d'Olot.....	240
fig. 129 Sala de curat de figures de cartó fusta. Les tonalitat blanques determinen el final del procés d'assecat i duresa, les roses contenen massa humitat i resten encara tendres. Museu dels Sants d'Olot.	241
fig. 130 Mostra de la qualitat dels diferents acabats per a les túniques dels sants. Museu dels Sants d'Olot.....	241
fig. 131 Mostra d'ulls de vidre, eines i figures en diferents etapes de procés en la col·locació dels ulls. Museu dels Sants d'Olot.	242
fig. 133 Panteó de la família Ciuró, 1899. Cementiri de Granollers.	245
fig. 133 Primer Misteri de Glòria,1914. Rosari Monumental, Montserrat.....	245

fig. 136 Catalunya i les Ciències, 1912. Model original en escaiola i versió definitiva en pedra a la sala de lectura de la Biblioteca de Catalunya.(AIA) (AFB)	246
fig. 136 Placa de la Vila de Sitges a son fill adoptiu Charles Deering, 1916. Miami, Florida.	246
fig. 136 Escultura en marbre dedicada a Sarah Bernhardt per la ciutat de Barcelona, 1921. (AFB)	246
fig. 137 Model original en escaiola d'Amor a la infància, 1914 (sup. Esq.)(AIA) Amor a la infància, 1914. Escola del Bosch, Barcelona.(Sup. Dret.) Monument (AIA). Maqueta del projecte al monument a la fundadora de les Carmelites de Vic, 1913.	247
fig. 139 Ramon Berenguer el Gran. Escaiola. (1882) (AIA)	248
fig. 139 Ramon Berenguer el Gran. Escaiola. (1882/1883) (AIA).....	248
fig. 142 Monument a Usandizaga, 1916. San Sebastián.....	250
fig. 142 Panteó Esteban Fargas Carner. Cementiri de Montjuïc, Barcelona.	250
fig. 143 Plaça Universitat amb el monument al Doctor Robert. (AFB)	253
fig. 144 La Vanguardia, 23 Abril de 1902.....	254
fig. 145 Maqueta del monument al doctor Robert, 1903. Fang. (Bassegoda,B. 1903. Las estatuas de Barcelona Editorial J.Thomas, Barcelona. Primera edició.).....	260
fig. 146 Mausoleu a la memòria de Claudio López y López y Benita Díaz de Quijano, 1903. Josep Llimona. Comillas.....	261
fig. 147 Monument al Marqués de Comillas, 1890. Lluís Domènech i Muntaner i Cristóbal Cascante. Comillas.....	262
fig. 148 Monumento a los mártires de la religión y de la patria, 1899-1904 i monumento a los sitios de Zaragoza, 1907-1908. Zaragoza.).....	263
fig. 149 Glorie de la Republique Française, 1884. París. I monument a Colom, 1888. Barcelona.....	264
fig. 150 Queen Victoria Memorial, 1911. Londres.	264
fig. 151 Monument a José María Usandizaga, 1916. San Sebastián	265
fig. 152 Apunts amb llapis conté per al monument al doctor Robert, 1903 i 1904. Mnac ..	269
fig. 153 Taller de Josep Llimona de l'avinguda Diagonal, 1920. (AFB).....	271
fig. 154 Fotografia de Francesc Serra al taller de Llimona, 1904. (AFB)	272
fig. 155 Fotografia de Francesc Serra al taller de Llimona, 1904.(AFB).....	273

fig. 156 <i>Monument al doctor Robert, 1907. Josep Reynés i Gurguí. Sitges.</i>	274
fig. 157 Fragment del conjunt escultòric del monument al doctor Robert, escaiola. V Exposició Internacional de Belles Arts i Indústries Artístiques de Barcelona, 1907.	276
fig. 158 Postal de la inauguració del Monument al Doctor Robert. (AFB)	279
fig. 159 Monument al Doctor Robert a la Plaça Universitat. (AFB)	282
fig. 160 Monument al Doctor Robert a la Plaça Universitat. (AFB)	284
fig. 161 Retaule "la Sagrada Família" de Llimona, sota el disseny d' Antoni Gaudí.	286
fig. 162 Detall de la façana de la casa Milà, 1906-1910. Antoni Gaudí.	287
fig. 163 Muntanyes i monestir de Montserrat	287
fig. 164 Monument al treball, 1890-1930, Brussel·les. Constantin Meunier.	290
fig. 165 <i>Fragment del monument als màrtirs de la independència, 1925.</i>	291
fig. 166 <i>El treball, 1910.</i> (AFB)	292
fig. 167 <i>Alfred Gilbert, Icarus, 1884. Thomas Brock, Eve, 1898. Alfred Drudy, Spirit of Night, 1905.</i>	295
fig. 168 Panteó de la família Robert Camps, cementiri de Sitges, 1903. Josep Llimona.	300
fig. 169 <i>Pi de les tres branques.</i>	303
fig. 170 Monument aux morts pacifistes, cimetière du Père Lachais de París, 1899. Albert Bartholomé	304
fig. 171 Desmuntatge de 1940. (Arxiu d'Urbanisme de Barcelona, AUB)	308
fig. 172 Desmuntatge de 1940. (AUB)	310
fig. 173 Desmuntatge de 1940. (AUB)	311
fig. 174 Document d'arxiu per a la reconstrucció del Monument (AUB)	312
fig. 175 <i>Projecte de nova ordenació de jardineria de la Plaça Universitat.</i> (AUB)	314
fig. 176 <i>La Vanguardia, 3 de gener de 1975.</i>	315
fig. 177 Fotografies de les escultures del monument al doctor Robert, conservades en el magatzem municipal del carrer Wellington. La Vanguardia, 20 de gener de 1977: 2. .	316
fig. 178 <i>Vinyeta del "Diario de Barcelona" del 3 de gener de 1975.</i>	317
fig. 179 Trasllat de les escultures ubicades en el magatzem municipal del carrer Wellington. (ACOAC)	318

fig. 180 Esquema de la secció subterrània de la plaça Universitat. Fonaments necessaris en el hipotètic cas d'instal·lar-hi el monument al doctor Robert. La Vanguardia, 7 d' abril de 1977: 13.....	319
fig. 181 Planta de la plaça Universitat. Localització de les 5 propostes a la ubicació del monumento al doctor Robert. La Vanguardia, 1 de març de 1977.	319
fig. 182 Plànols dels possibles emplaçaments del monument al doctor Robert a la plaça Universitat i reestructuració pertinent de la plaça i la Gran Via.	320
fig. 183 Primers estudis de l' arquitecte Serra Goday. (AUB).....	321
fig. 184 Subsòl de la Plaça Universitat. (AUB)	321
fig. 186 Projecte d' ubicació del monument al doctor Robert a la plaça Tetuan. (AUB)	322
fig. 186 Plànol de remodelació de la plaça Tetuan. Ampliació d' illes i plaça. (AUB)	322
fig. 187 Primera pedra del monument als herois de la guerra d' Àfrica, 1910. Plaça Tetuan. (AFB).....	322
fig. 188 Obres de reconstrucció. Agost de 1981.	324
fig. 189 Obres de reconstrucció. Agost de 1981.	325
fig. 190Articles del diari La Vanguardia que manifesten descontent amb les obres.	326
fig. 192Enric Devenat. Maqueta del monument al doctor Robert en escaiola, 1981. (Arxiu Devenat).....	327
fig. 192 Dibuix de la planta del monument al doctor Robert.....	327
fig. 193 Fotografies de procés. Peça en escaiola (esq.) i treballant la peça en pedra (dreta). (Arxiu Devenat)	328
fig. 194 Comparativa entre escultura original de pedra de Múrcia i la còpia en pedra artificial.....	329
fig. 195 Recreació de les peces perdudes en escaiola. (Arxiu Devenat).....	330
fig. 196 17 de Maig de 1984. Visita de la Comissió Mixta a les obres del monument el dia de la col·locació del bust del doctor Robert. (Arxiu Devenat).....	332
fig. 197 Portada anunciant la inauguració.....	333
fig. 198 Textos originals destinats a ser reproduïts a la placa oficial. (AUB)	336
fig. 199 Alçat i perfil del projecte museístic a l' interior del monument, juny de1985. (AUB)	337

fig. 200 Escaiols originals al Magatzem del MNAC	339
fig. 201 Escaiols originals al Magatzem del MNAC	340
fig. 202 Escaiols originals al Magatzem del MNAC	340
fig. 203 Escaiols originals al Magatzem del MNAC	341
fig. 204 Fotografia d' arxiu. Ubicació original a la plaça Universitat. (AFB).....	342
fig. 205 Plaça Universitat i plaça Tetuan. Fotografies de satèl·lit.....	343
fig. 206 Posta de sol a la Plaça Tetuan	343
fig. 207 Superposició dels plànols de la plaça Tetuan (Blau) i la plaça Universitat (vermell) amb el monument al doctor Robert.....	345
fig. 208 Vista de la plaça Tetuan des de la Gran Via de les Corts Catalanes.....	345
fig. 210 Angelo della Resurrezione, 1882. Giulio Monteverde. Tomba de la família Oneto. Cementiri Staglieno, Gènova.....	419
fig. 210 Àngel del Panteó Alomar, 1893. Cementiri de Montjuic.....	419
fig. 211 Panteó Grau Maristany, 1901. Cementiri del Masnou.....	421
fig. 212 Les bourgeois de calais, 1895. Auguste Rodin.....	422
fig. 213 Josep Llimona posant davant el conjunt del Monument als Martirs de la Independència, 1925.....	423
fig. 214 Sala Meunier de l'Exposició internacional de Belles Arts de Barcelona (1907). (Arxiu Mas).....	423
fig. 215 Taller de Josep Llimona amb l'escultura Le Debardeur de Constantine Meunier. (AFB).....	424
fig. 216 La Bellesa, 1924.....	429
fig. 218 Aphrodite Anadyomene di Cirene del Museu Nacional de Roma. (AFLI)	430
fig. 218 La Font, 1928.....	430

Altres referències:

-
- La Vanguardia
 - Arxiu d' Urbanisme:
 - Bassegoda, Bonaventura. *Las estatuas de Barcelona*. Barcelona: J. Thomas, 1903:
 - Arnús, Maria del Mar. *Comillas, Preludio de la Modernidad*. Menorca: Triangle Postals, 2004:
 - Museu Nacional d' Art de Catalunya. *Joan Llimona (1860-1926) Josep Llimona (1864-1934)*. Barcelona: MNAC, 2004:
 - Infiesta Monterde, Josep M. E Mercè Escalas Llimona E Manuela Monedero Puig. *Josep Llimona y Joan Llimona, vida y obra*. Barcelona: Ediciones de Nuevo Arte Thor, 1977
 - Diario de Barcelona
 - Wikipedia
 - Google maps
 - <http://www.esacademic.com/pictures/eswiki/80/ParisGlorieDeLaRepubliqueFrancaise.jpg>
 - <http://www.flickr.com/photos/jordipostales/1348620874/in/photostream/lightbox/>
 - <http://www.oldukphotos.com/graphics/England%20Photos/London,%20Queen%20Victoria%20Memorial.jpg>
 - <http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=969>
 - <http://www.barcelonaphotoblog.com/2007/09/la-pedrera-or-casa-mila-by-gaudi.html>: 26 cent.
 - <http://laxarxa.uab.es/serveis-interior.php?cat=2&servei=111&subapartat=413>
 - http://www.gaudidesigner.com/es/sagrada-familia-gran-marco-de-madera-dorada-que-representa-a-la-sagrada-familia--gaudi-y-llimona._290.html
 - http://www.portugalete.org/portal_localweb/p_20_contenedor1.jsp?seccion=s_fdes_d1_v1.jsp&contenido=307&tipo=6&nivel=1400&layout=p_20_contenedor1.jsp&codResi=1&language=es&codMenu=111&codMenuPN=77
 - <http://moulindegladure.typepad.fr/monumentsauxmortspacif/2007/10/albert-bartholo.html>
 - <http://www.xtec.es/~eescutia/bms/campllong/verdagner.htm>
 - <http://www.arbolesymedioambiente.es/pi.html>

10.6 Altres

- Informe per a la recuperació del monument al doctor Robert, FAD. Arxiu històric del Col·legi d' Arquitectes de Catalunya (COAC).
- Izquierdo Ballester, Santiago. "Bartomeu Robert y Yarzabal (1842-1902). Medicina i Compromís Cívic". Tesi doctoral, Institut Universitari d' Història Jaume Vicenç Vives UPF, 1995.
- Izquierdo Ballester, Santiago. "Esbós biogràfic del doctor Robert en el centenari de la seva mort".
- Benet, Rafael. Manuscrit "*Joan Llimona, dades per a una biografia i assaig crític per Rafael Benet*".

10.7 Agraïments

- *Jaume de Córdoba Benedicto*. Director de la tesi
A la família Llimona, especialment a:
- *Francesc Llimona*
- *Gabriel Serra Llimona*
- *Josep Serra Llimona i senyora*
- *Mercè Doñate Font*. Cap de la col·lecció d'art Modern del MNAC
- *Sra. Pilar Blesa*. Antic arxiu sala parés MNAC
- *Francesc Quílez*. Departament de dibuixos MNAC
- *Nuria Rivero*. Directora centres patrimonials Ajuntament
- *Josep Obis*. Arxiu històric de Barcelona.
- *Carme Gasó*. Documentació/museus de Direcció General del Patrimoni Cultural
- *Violeta L. Valdor*. Pintora i sòcia del Cercle Sant Lluç
- *Montserrat Beltran*. Directora de l'Arxiu Municipal Contemporani

-
- *Eugènia Lalanza Villasclaras*. Arxiu Municipal Contemporani
 - *Laura Ureña Bosch*. Responsable d'Arxiu i Gestió Documental Sector d'Urbanisme
 - *Fina Parés*. Museu Sagrada Família
 - *Maria Mena*. Sala de Consulta Arxiu Fotogràfic de Barcelona
 - *Enric Devenat*. Escultor.
 - *Lluís Cera*. Picapedrer i escultor.
 - Bernat Puigdollers. Historiador.
 - *Ana Silva dos Reis*
 - *Òscar Soldevila Reis*